

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adóznak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félévre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyiltér sora 15 kr.

Mennyit fizetünk a vármegyében?

(B.) Ha csak kissé forgatni kezdjük azon fakuló iratokat, melyek nem is oly régi, — csak e század elejéről való viszonyainkról adnak felvilágosítást, — valóban nem tudjuk mit bámuljunk inkább: azt az elmaradottságot, melyben hazánk Európa többi országainak akkori állapotához mérten sinylődött, — vagy azt az óriási haladást, melyet azóta tett. — A közlekedésre pl. egyetlen rendszeresen készített út, a mostani államut szolgálta, mely az időben készült el. A gazdaság silányul ment, mert a gazdasági ismeretekkel s a célszerű gazdálkodással kevesen törődtek. — Ha inség állott be, — az évek hosszú sorára megnyomorította a nemes birtokosságot ép úgy, mint a jobbágyot, mert a jövedelem egyedüli forrását, mely a rendkívül kevésre terjedő igények kielégítésére szükséges volt, — kisebb mérvben a gabona, főleg pedig a ló, szarvasmarha s a különösen a lengyelek által vásárolt aszabor eladás képezte.

A pénzvizonyok nyomorultak voltak, — a devalvatioval még teljesebb lett a szükség. Az évekig tartó háborúk tömérdek nyomorúságot okoztak s az adók, bár a nemesek személyét nem terhelték s a jelenlegihez mérten elemlyező csekély volt, — erősen nyomták a birtokosságot is, kiket ugyan csak a legnagyobb bajban hívtak fel fegyverfogságra, de annál jobban terhelték önkéntes adakozással. A főiskolák ugyan telve voltak ifjúsággal, — de az elemi oktatás bizony bőlesőjében ringott s a szakoktatás teljesen hiányzott; ugyan ki is törődött volna ipari és kereskedelmi dolgokkal, melyekkel foglalkozni nemes ember fiának méltóságán alul állott. — De elég ebből.

És mindennek dacára még nem hallottam senkit sem az öregek közül, ki panaszkodott volna e korra. Elismerték, hogy sok szépet s jót talált fel az ujkor, — „ah de más, de jobb világ volt mégis a régi,“ — mondták „s ha szűkebb viszonyok között és szigorubb elvek mellett is él-

tünk, — de meg voltunk elégedve, mert egyik úgy élt, mint a másik, — sorsunk, társadalmi állapotaink, vágyaink, ismereteink körünkben mind egyenlők voltak.“ — „Ugyan hol van most az a gazdag polgárság, jómódu iparos osztály, mely Enyeden, Tordán, Kolozsvárt s minden nagyobb városkában élt, — kisebb, szűkebb lakásban az igaz s lánya, asszonya egyszerűbb öltözetben járt templomba, nem pedig tollas kalappal s finom kesztyűben, de jó módban élt valamennyi s a mi fő, nagyon sokan, egész utcasorokban népesítették be a várost.“

Nincs időnk s terünk tovább folytatni a régi kor rajzát. — A változott viszonyokat ismerheti s összehasonlíthatja bárki. — Hanem, hogy mibe kerülnek most e változott viszonyok, — talán nem lesz felesleges megismertetni.

Alsófehérvármegye összes egyenes adója tett 1887-ben: 717,232 frt 64 kr, hátralékban maradt: 555,236 frt 57 kr, — összes tartozása e czímen, levonva 50,374 frt 71 kr törleszt, egy millió kétszázhuszonkétezer kilenczvennégy frt és 50 kr volt. Ebből befizetett 636,737 frt 48 kr, — hátralékban maradt folyó évre 585,357 frt 02 kr.

Hadmentességi díjban tartozás volt 73,992 frt 95 kr, lefizetett 21,611 frt 55 kr, hátralék 52,381 frt 40 kr.

Indirekt adóban: következő összegek folytak be: bor- és hufogyasztási adóban: 30,796 frt 03 kr; bélyeg- és jogilletékben: 53,530 frt 22 kr; — cukor- és sör fogyasztási adóban: 9,937 frt 37 kr, birtokrendezési költségben: 25,021 frt 25¹/₂ kr, — illeték egyenértékben: 28,361 frt 48¹/₂ kr, — szőlődézma-váltásban: 5,848 frt 20 kr; — tanítói nyugdíjban 2,499 frt 75 kr, — keresked. és iparkamarai illetékben 1,533 frt 65 kr, — e czímeken az összes hátralék: 6,263 frt 26 kr.

Köz munkaváltásban, a 13,361 frt 52 kr hátralékkal együtt 61,764 frt 51 kr volt

esedékes; ebből befizetett: 38,112 frt és 2 kr hátralék a leírások után: 20,929 frt 62 kr.

Megyei rovatokban és erdőszi fizetésekben összesen: 23,884 frt 97 kr lett kivetve; befizetett: 15,912 frt 68 kr; hátralék: 7,972 frt 29 kr. Roppant összeget tesz a községi közigazgatás költségeinek rovatul utján fizetendő része, t. i. 114,984 frt 07 kr. Feltehetjük, hogy ebből aránylag nem sok hátralék marad.

Ezeket kívül gondoljuk el, hogy iskola-adóban, lelkészi és tanítói díjakban, — különféle egyetek, kaszinok tagdíjában, jótékonycélokra mit költünk! és a különbség az 1848 előtti s mostani kor között e tekintetben is rendkívül nagyok fog bizonyulni. Bizonyára nem csekély feladat népünknek a rossz gazdasági, silány ipari és gyenge kereskedelmi viszonyok között az: egymillió 660,532 frt 23 kr összes terhet — egyéb tartozások mellett — még azon eredménnyel is leróni, melyet a fennebbi számadatok szerint 984,905 frt 77 krral, tehát egy milliót megközelítőleg teljesített. Hogy a fennmaradó: 675,626 frt 46 kr hátralékot miként fogja az új kiróvás mellett fedezni, ha nem javulnak gazdasági körülményeink, — arra bajos felelni, de annyi bizonyos, hogy ezen adatok méltán felkelthetik minden nemzetgazdászok és politikuskok figyelmét s a magas kormány gondoskodását.

A régi Alsófehérvármegye történetének érdekes lapjaiból.

(1806. gyűlés. — Inség. — Insurrekció. — Hadi ajándék. — Nemzeti öltözet.)

— Közli Török Bertalan m. főjegyző. —

Az 1806. esztendő Boldogasszony havának 14-én nagy gyűlésre sereglettek össze Alsófehérvármegyének tekintetes, nemes karai és rendei. — A főispáni széket egy ügyes, eszes ember: gróf Haller István „ő nagysága“ foglalta el, a főnotáriusi tollat pedig Pávai Elek (később itélőmester) forgatta.

Azt hiszem, hogy sokkal többen vettek részt e gyűléseken abban az időben: mint most; nem is lehet eszámolni. Hiszen az akkori körülmények között a vármegye gyűlése pótolta mindazt a sok egyesületet, kasinot, hir-

TÁRCZA.

A nagyenyedi ref. templom története

a 16-, 17- és 18-ik században.

(Folytatás.)

Z. Bodola János.

Z. Bodola János született Feldobolyban 1754. febr. 24-én. Tanulását a kézdivásárhelyi iskolában kezdte s az enyedi főtanodában folytatta. A theol. tanfolyamot végzván s abból kitűnő eredménnyel vizsgáztván, még 3 évet a főiskolában töltött, hogy mint tanító, tervezett külföldi utja költségeinek fedezésére kevés pénzt szerezzen össze. 1781-ben a leydai, azon időben igen nagyhirű egyetemre ment ki, hol szorgalmas tanulásban három évet töltött, mely idő alatt még néhány más hirneves egyetemet is meglátogatott.

Külföldi utjából 1784-ben hazajövé, az enyedi egyház — a Kassai püspöki káplán eltávozása folytán üresedésbe jött — püspöki kápláni állomásra választotta és hívta meg, mely meghívást Bodola elfogadván, ez alkalommal 3 évig volt az enyedi egyháznak általánosan szeretett és becsült papja. 1787-ben a Bethlen-főtanodához vitetett át rendes professornak s a történelem és hittan előadásával bízott meg.

Mint professor is az enyedi egyház ügyei iránt melegen érdeklődött s ezek intézésében tevékeny részt vett. A templom átalakítás munkálatainak megkezdését

első sorban ő sürgette s az építési pénzek kezelésére önként vállalkozott s azokat kezelte is 1799 ig.

Ezen évben a főtanoda előjáróságának megbízásából Angliába utazott, hogy a tanodának az angol bankban elhelyezve levő pénzei ügyét rendbe hozza.

Mint a hittan tanárának az Endemán-féle vezérkönyv használata miatt, 1791-ben kellemetlenségei voltak. Ez ügyben az 1791. évben Küküllőváron tartott közszinattól felhívást is vett, hogy öngazdálkodás végett az 1792-ben Kézdivásárhelyen tartandó közszinat előtt jelenjék meg.

Bodola a főkonsistoriumhoz tett ez ügyre vonatkozó felterjesztésében tagadja, hogy az említett vezérkönyvben valami oly tétel foglaltatik, mely a Kálvin egyháza elfogadott hitelveitől s a symbolicus könyvek tanításaitól eltér. Eperjesi Zsigmond püspöknek pedig szemére veti, hogy Enyeden lakván, előbb miért nem kísérelte meg ezen kellemetlen ügyet helyt Enyeden, békés uton enyésztetni el?

A kellemetlen ügyből azonban nagyobb baj nem keletkezett, mert Bodola, a főkonsistorium tanácsára, az Endemán-féle vezérkönyvet önként mással eszerelte ki, minek következtében ennek zsinatoni tárgyalása is elmaradt.

A nagy hirre emelkedett theol. tanárt az 1806-ban tartott közszinat főjegyzőnek választotta, Abaes püspök halála után pedig 1815-ben a püspöki díszes állást foglalta el s lett az enyedi egyháznak most már püspök-papja.

Bodola János püspöknek püspöki működéséről egész

részletességgel szólani, nem czélom. Ez feladatom körén kívül esnék.

Ha ezt akarnám tenni, ki kellene terjeszkednem azon mozgalmak jellemzésére, azon elvek ismertetésére, melyek e folyó század 2 ik negyedének beköszöntésével, az u. n. ébredés korának kezdetén, erdélyi ref. egyházkerületünkben is megindultak, felszínre kerültek azon czélból, hogy ezen, a szóteljes értelmében magyarr egyház kormányzatában az előre haladott kor lelke és az egyházkerület sajátos viszonyai által követelt újítások életbe léptessenek.

Bodola püspöki hivataloskodásának ideje nagy részt eme mozgalmak és szép korszakba esik bele. Egy kis korrajzot kellene írnom, ha püspöki hivataloskodásának részletes leírását adnám, mi pedig — ismétlem — feladatom körén kívül esik.

Ezzel szemben áll az is, hogy Bodoláról az erdélyi ref. egyház eme jeles püspökéről komolyan szólani alig volna lehetséges a nélkül, hogy mint püspök is valamennyire ismertette ne legyen, s azon 20 éves kornak, melyben szeretett erdélyi ref. egyházát egész odaadással szolgálta egészen tekinteten kívül hagyassék.

Közvettem tehát a dolgot s mielőtt róla, mint enyedi püspök-papról részletesebben szólnék, püspöki hivataloskodása korát s az ezen korban, egyházkerületünkben véghez ment kiválóbb eseményeket, a közszinat által hozott és a főkonsistorium jóváhagyását is megnyert nevezetesebb határozatokat is röviden ismertetni fogom.

Ezt Bodoláról szólva annyival inkább tennem kell, mert néhai Z. Bodola Sámuel püspök a „Bod Péter Smirnai Polykarpusának“ ígért folytatását. E perjesi

lapot, a miben a mostani nemzedék túlbőven is el van látva; másfelől pedig az igazságszolgáltatás és közigazgatás felett szintén a vármegyegyülés rendelkezett s a politikai és országgyűlési kérdések mind ez alkalommal lettek tárgyalás alá véve, hárval vitatva s el lehet mondani, hogy a vármegyegyülés szabadított fel, megfelelő jogi vizsga letétele után, mindenkit, ki a közpályán szolgál, haladni és kitűnni akart.

Az 1806. esztendő bizony keserves idő lehetett eleinkre nézve. — A nagyságos főispán ur megnyitó beszédében ugyanis elmondá, hogy „midőn az elenyészett esztendő igenis érezhetőleg megjegyzette magát, nem csak az igen szűk termés és a némű rémü termésnek is, a hosszas esőzések és hamar bekövetkezett fagyok által lett megromlásával, mely miatt ennek a hazának és vármegyének is némely részeiben a magát mármu tártó szűkség töllehetélni, hanem a szerencsétlen háborúzással is,*”) mely a hazánkban volt minden fennálló és szélsőbeli katonaságnak is kivételével a haza belső birtorságának megháborítását gyaníthatóvá tette; ezen környulálások között is, és ezekre nézve is kiterjedvén a migos gróf főkörmányzó ur elő Excellentiájának és a felsőleges főigazgató Tanácsnak atyai gondossága, ennél fogva oly utasító rendelkezést vett légyen, mely szerint:

Először is a szűkölködő népek felségállítására nézve a birtokosok arra birattassanak, hogy szolgáló embereiket a kitelhetőség a legjobb móddal, mind az élelemre, mind a vetésre megkivántató gabonával és marha kossal is segélyk fel, a melyet minden birtokosoknak, az ebből önnön magukra visszaharamló haszonnak és közjóának megfontolásával ajánl is.

Ezután tudtul adván a Rendeknek, hogy a valóban szűkölködőknek állami költségen vásárolandó gabona fog hitelben kiosztatni, ezt megelőzőleg rendelés tétetett a szűkölködők összeírása és az iránt is, hogy „a gabonának mind ezen hazából, mind a szomszéd Oláh- és Moldovországból behozása és a vásár piacra vitele az által is megkönnyebbitessék, a romladozott utak és hidak megigazitassanak, és végezetre az iránt is, hogy az országban inkább bányó czédulákban (az ugynevezett fekete bányó járt a akkor) folyó pénzzel való élésnek könnyebbitésére nézve a nagyobb Bányó czédulák kisszebbekkel és részeszerént rézpénzzel, a kolozsvári és brassói Harmadczadoknál, a marosportusi és parajdi sőt Tisztségeknél felváltassanak.”

A főispán ezután felhívta a rendeket, hogy az élelem beszerzés könnyebbitésének még lehető más módjait nyilatkoztassák ki s miután az őszi hosszas esőzések s a korai fagy a vetést meggátolta, figyelmeztette a birtokosokat, hogy „igyekezzenek a tavaszi vetésre megkivántató magról és igen jól használható földi magyaróról**”) mind magok, mind szolgáló embereik számára gondoskodni.” — Azután így folytatta a főispán. „Bárha a szűkölködőknek adandó segedelem a belső csendesség fenntartásának főbb és bizalmasabb módja is, de minekutánna 2-szor: a hazából minden katonai őrző sereg kivittetnek és ennél fogva Hazának akármely nem remélhető esetben is megkivántató védelme a nemességnek ő s i törvényeiben fundált köteleességévé vált,” a vármegyereidreit ezen köteleesség teljesítésére felszólítja.

3-szor: „Eleiben terjeszti a migos gróf főispán ur elő nagysága a nemes vármegyereidreinek az ő Felsége mostani terhes környulálásait és kifejté, hogy ő Felsége

*) a nagy Napoleon ellen.

***) t. i. pityóka, mely még akkor ujdonság számba ment.

Zsigmond püspök halálával, hihetőleg az elégséges adatok hiánya, de méghihetőbben bekövetkezett elhunytá miatt, az Eperjesi után következő négy püspök: Keresztes Máté, Hunyadi Abacs János, Z. Bodola Jánosról és Antali Jánosról, az erdélyi reformata Anyaszentegyháznak 1866-ik évre készült Névkönyvében csak futólag, alig pár sorban emlékezik meg.

Lássuk tehát néhány főbb vonással rajzolva Bodola J. püspökségének korát s őt magát, mint püspököt s csak ezután, mint enyedi papot. — Ezen eljárást fogom követni Keresztes Máté és Abacs Jánosra vonatkozólag is, kik Bodolát a püspöki hivatal folytatásában igaz, hogy megelözték, de kiket az enyedi templom szószékében mint pap Bodola előzött meg.

Bodola J. a püspöki teendőket tulajdonképen még 1813-ban kezdte, mely éven kezdődőleg Abacs J. püspök annyira elbetegesedett és elgyengült, hogy komolyabb teendőket intézésére képtelen volt.

az ehez hasonló esetekben, az erdélyi ref. egyházban eleitől fogva volt a gyakorlat, hogy a püspököt a generalis notarius helyettesítse.

Ez ekkor könnyen kivihető is volt, mert Bodola J. egyházkerületi főjegyző, mint a Bethlen-főtanoda mellett a hittan és történelem tanára Enyeden, a püspökség akkori székhelyen lakott. — Valóságos püspökké azonban csak Abacsnak 1815. aug. 5-én bekövetkezett elhunytával lett.

(Folytatása következik.)

ezen országot a mostani környulálásokban is a terhes és költséges Insurrectoria nem szorítani méltóztatott. — mindezeknél fogva a nemes vármegyereid Felségének mostani terhes hadi környulálásokkal okozott szükséghez képest valamely önkéntes ajándékot mutasson be és ezzel is hívségének bizonyosságát adja.

Ezen háromrendbeli felhívás folytán kijelenték a rendek, hogy miután a szükség a havasos vidéken észlelhető, melynek szükségét az alsóbb (t. i. a marosmenti) vidék nem pótolhatja, — a támogatást a vidék lakóira kéri kiterjeszteni s köteleességévé tették a Tisztségeknek, hogy az országból a gabonát kivinni ne engedjék.

Az insurrectoria nézve Verbőczy Dekretumainak I. része 9-ik titulusa értelmében kimondatott: „most semmi többre való kiterjedés szükségét nem látják a vármegyereid azonkívül, hogy minden nemesek magukat tehetőségeikhez képest lóval, szerszámmal, a lovakokhoz illő fegyverrel, ugymint karddal és pisztolyal, — a kevesebb tehetőségek pedig csak gyalogsághoz képest megkivántató fegyverrel az Aprob. Constitutio 3-ik része 20-ik tit. értelméhez képest és meghatározott büntetés alatt ugy készítsék ki magukat, hogy a következő nemes vármegyereid gyűlésére minden birtokos nemesek így és ilyen készülettel, lóval vagy gyalog fellegyerkezve megjelenjenek és lustráltassanak, hogy ugy a vármegyereidnek, mind egész, mind a magát előadható esetben a szükséghez képest használható ereje meg tessék.

„Minthogy pedig fájlalva tapasztalja a vármegyereid, a Nemességnek nagy része most serken fel azoknak a készületeknek megtételére, melyek szükségesek a Haza védelmére. — és a Nemességnek ősi törvényeiből folyó katonai köteleessége teljesítésére, melyet szűlt a fenn érdeklött approbatális artikulusban kiszabott és Haza esendőségében is szükséges esztendőnként eső vizsgálatoknak már sok időtől fogva elmulatása, a nemzeti Charaktert magával hordozó köntösnek elhagyása, a kötelesek lesznek minden Nemesek és a kiket ezen nevezett magában foglal, a vármegyereid gyűléseire a következő időkben is mindenkor a fennírt fegyverbéli készülettel és nemzeti köntösben megjelent. Mely köntösben, hogy mind a tekintet magával hozó egyformaság elérettessék, . . . ajánlatik, hogy a kiktől kitélik, előbb is, — a kevesebb tehetőségek pedig mostani viselt köntösökkel változásával, igyekezzenek a vármegyereid által megállítandó egyformaköntöst megszerezni és a vármegyereid gyűléseiben azzal megjelenni. Mely minden arany és ezüst nélkül minden szükség felett való költséggel készitendő uniformisnak elrendelésére, megfontolására mélt. gróf Főispán ur elő előlülése alatt kirendeltnek: b. Inczédi Gergely, b. Bánffy József, g. Mikó István, Vajna Antal, Gyujtó Sándor, Csató Mihály, Mohai Lőrincz, Bardotz Ádám, Foszto Ferencz, Szalántzi Kristof, és főnotárius Pávai Elek aai.”

A 3-ik pontra nézve megfontolván a vármegyereid az ő Felsége táborozó seregének némely szerencsétlen ütközetében lett tetemes romlását, nem valami olyan hadsegedelmi, melyet ő Felsége kívánna és a melynek adására országgyűlés határozásán kívül ezen vármegyereid hatalma nem lenne, — a fennálló törvényeknek különösen az 1504-ik esztendőbeli 1-ső artikulusnak meggyengítése és minden ezutánra való következés . . . nélkül, hogy valamely csupa önkéntes ajándékkal megbizonyítsa a vármegyereid az ő Felségehez viselt köteleességét, oly formálag végeztetik, hogy az ajándék 150 remonda lovakban határozatik meg, oly formálag, hogy minden vármegyereid birtokos királyi adó proportiojából kitelésű birtokához képest „illő mértékkel reá eső summát a meghatározandó időre megfizettesse, és a ki abban hátra álló lenne, az ilyenre háramló summa azzal a sietséggel exequáltassék, amelyet kíván az önkéntes ajánlás beadásának késedelmezhetése.”

(Folytatása következik.)

Városház színterme, 1888. január 28.

Szerkesztő Úrain!

— Ez már mégis sok! . . . s elsűlyedtek a piczi lábak a nehéz szőnyegbe, beborult a két kék szem nyílt, derült ege és lón az irás szavai szerint „nagy sirás”.

A farsangi históriának ezen szonoru fordulata pedig történt a n.-enyedi vásárkor, mikor jó vásárt csak az a két sátoros (de nem cigány) csinált, hol minden nur 14 és 7 kr; s hol olyan órákat lehet vásárolni, melynek nem járásáért két évi jótállás vállaltatik Mondom akkor történt, hogy a rongyos bál óta először mentem Annuskához, megrakodva mindenféle csecse-beeséssel. De nehogy azt higgyék Szerkesztő uraim, hogy az az „ez már mégis sok” a sok vásárfára vonatkoztak. Fájdalom, nem! Hanem arra a könnyelműségemre, hogy szombat óta nem voltam náluk s nem vizsgáltam azt a két szép szemet, melynél szombat csak egyet (vagy helyesebben kettőt) láttam e héten valahol, de azt nem áruolom el még a tárczámnak sem, hol pedig 14 év óta annyi élet álom, csalfa remény, édes, fájó vágódás van eltemetve. Nem, nem én soha, senki, még Annuskának sem. Inkább lecsókolom a selymes szempillákról a drága könygyöngyöket s elmesélem neki

a bűnömöt, a mi az ő büne is: fél hétnék történelmét, még pedig a kor színvonalának megfelelőleg pragmatice.

Ok okot keres. Nem tudom így mondtam e a „csekei böles” abban a gyermekgyilkos ügyében, melyet egy V-ik gimnázista koromba bevágtattak velem szőszarint, pedig jobb szerettem volna addig hosszú-labdát (szinte rókát irtam) fogni a kurián. Hát Nagy Mózes kollégám is így okoskodott. Csak az a különbség közte és Kölcsey között, hogy az egy megtörtént dolog után mondotta azt a híres beszédet, Nagy Mózes pedig egy jövő karácsonkor állítandó karácsonfa érdekében csinálta ezt a — bált. Ugy volt, hogy január hó 21-én a „szegény tanulókat segélyző kö:” bált rendezett, még pedig milyen bált. — Ime a névsor.

Asszonyok: Krizmanits Vilmosné, Barabás Károlyné, Dr. Magyar Károlyné. Ifj. és id. Winkler Jánosné. Makkai Domokosné. Dr. Kovács Ödön és Gyuláné. Bokor Mózesné. Ürmössy Farkas Mária. Szilágyi Farkasné. Hinléder Guidoné. Timár Mihályné. Harmath Miklósné. Gréger Jakabné. Nagy Andor stb. stb.

Leányok: Winkler Flóra. Ludvig Olga. Makkai Margit és Kornélia. Pasztohy Marika. Nagler Adél, Matild és Sarolta. Steibel Emilia. Papp Lenke. Barabás Angyalka. Fejérdi Amália. Tókos Gizella. Bokor Gizella. Orbán Juliska. Hinléder Mathild. Nagy Boreza. Timár Aranka. Erdődi Ilona. Tana Lujza. Lőrincz Kata és Klári. Fodor Johanna. Bartha Ilona. Winkler Mariska. Lázár Málka. Magyar Jolán. Szilágyi Gizella stb. stb.

Enyed után Torda-aranyosmegyébe utaztam — házi bálba. A községet nem áruolom el, mert még megharagszik az én édes Gerő barátom. Négyen voltunk. Három ifju deák s egy agglegény, az én beaces személyemben. Vasárnap déltől kedden délig folyt a bankett. (Miért ne bankettezzek a deák, mikor Tisza Kálmán is bankettezik s elhuzatja a völgegyi nótáját: „Vekony deszkakerítés.”)

Édes Annuskám! jó lesz, ha nem firtatja e 48 óras mulatságot, hanem a helyett megengedi, hogy a harmadikról szóljak.

— Még volt egy?

— Volt ám s bizony az volt az igazi, a fesztelen a kedélyes.

— Ugyan hol? Hiszen a meghívót sem láttam?

— Tövisen. Az volt a deák-bál alter egoja. Két-kis szánya csengős lovai kedden délután szállította ki a deákokat innen. Sylveszter jó barátom a megmondhatója, hogy minő iszonyu halála lett csirkéknek, szegény kis malacoknak. Volt ott sürgős, forgás, mozgás, nyüzsgés. A két tagu rendezőség: Molnár Bózsika és Friedländer Aranka kisasszonyok előzékenyen fogadják őket, míg a szerető és szives házigazda Csató plébános a kálvinista deákoknak milyen szépen bizonyítja be, hogy nincs felekezeti különbség.

Véghetetlenül sajnálom, hogy fogy a papír s az ön türelme édes Annuska, de rövid kell legyek.

Nős hát, tudja édes, ez a barna Gyuricza pont 7 óraker már csinálta a bucsu-esládást s mi jártuk vigan, frissen, ropegősen egészen 11 óráig, a mikor asztalhoz ültünk. De milyen asztalhoz! Csak a provincián lehet oly görnyedező, dus asztalokat látni. Volt is ott derídó, a minőt Balogh János bátyám sem látott soha. Megenged édes Anna, de nem mondatok többet. Majd, édesem, ha kiköltözünk a két hársfás lakásba, ott a szőke Maros mellé, hol hallgatni fogjuk annak zugását, kicsi malomnak napestig tartó kuttogását, édes csókoknak mézes czuppanását, az én édes jó anyámnak busogó panaszát. Akkor . . . majd . . . azután, de addig hadd mondóm el, hogy kikkel mulattunk:

Asszonyok: Molnár Józsefné. Dr. Boér Jenőné. Kovács Ferenczné. Salamon Hermán stb. Leányok: Molnár Bózsika. Friedländer Aranka. Tóth Amália. Molnár Irén. Fritsch Ilona. Gajzágó Róza. Fried Regina. Klein Etelka. Székelyhidi Kornelia. Boér Erzsike stb. stb.

És most édes Annuska, engedje meg s remélem a Szerkesztő urak kifogásával sem találkozom, hogy a következő hymen-hirt beigtassam:

„Bojánecs Tamás örömmel jelenti e lap t. ez. közönségének, hogy folyó hó 14-én tartotta eljegyzését Sósokutly Annuskával, Bojtorján Mózes és Nyomáti Gerő urak jelenlétében.”

Bojánecs.

TANÜGY.

A népiszkolák s a magyar hazafiság.

Talán felesleges ismétlésbe látszom bocsátkozni akkor mikor azt állítom, hogy a népiszkola valódi czélja nem lehet más, mint a hazafiság ápolása mellett, azon elemi ismeretek birtokába juttatni egyfelől a növendékeket, melyek nélkül civilizált nemzet tagjai többé el nem lehetnek (az életnek nevelni), másfelől a közpiskolákra előkészíteni a tanítványokat. E kettős feladatnak látszik culminálni a népiszkola összes teendője.

Nem kutatom, hogy mennyire felelnek meg a népiszkolák a reájok bizott feladatok, mennyire képesek működésükkel a nép értelmi és erkölcsi világának mívelését előmozdítani s mily képzettségű tanítványokat szolgáltatnak a közpiskolák számára; itt csak azt említem fel, hogy tanügyünknek s itt specialiter a népnevelést értve,

az utols
előhalad
tatásügy
tés. Av
a kor k
zettésé
ezentje
örvende
emelked
D
utjából
nem mo
A
a nyugd
pótlék
nehezéd
nek mi
fent em
oktatás
helyzeté
sokáig
kább az
ban ken
összes
E
gondola
körökbe
R
lés jeles
militaris
leves ju
M
években
állapotb
irja —
kezet. se
mondom
jelen ál
intéző k
A
említett
emelked
dásra, n
világán
fiság tek
rult tap
gtek kö
számot
Ez
lees a h
Az
a magya
iskolában
vagy em
az emlit
az idege
hanem c
tétessék
És
az állama
kimutato
Mi
csak mi
inknak e
niök sz
a zsenge
hazafisá
Ép
ragadtas
s kifelé
kezzenek
melyet h
a magyar
hazafiság
nevelésü
megerős
meg is
Mi
a m a
tolása, a
irányban
ifjuság
Ma
nemzetis
mind ad
koskodás
ország sz
kezd gya
tiség erő
Ne
gyöződve
szelleme
gaul cz
tések ki
a hazafis
népiszkol

az utolsó két évtized alatti rohamos, mondhatnám óriási előhaladást semmi sem bizonyítja jobban, mint a közoktatásügyi miniszter ur által évente kiadni szokott jelentés. Avagy az iskolák folyton szaporodó száma, azoknak a kor követelményei szerinti felszerelése, a tanerők képzettségére fordított nagy gond, az iskolát látogatók perczantjének emelkedése s az irni-olvasni tudók számának örvendős gyarapodása, nem világos jele népoktatásügyünk emelkedésének?

De hogy népoktatásügyünk további előhaladásának utjából minden akadály el lenne már hárítva, fájdalom, nem mondhatom.

A tanítók gyenge, sokhelyt sanyaru anyagi helyzete, a nyugdíjtörvény jelenlegi állapota s a mostani 5-öd éves pótlék mind oly gravamenok, melyek lidereznymásként, nehezdednek népoktatásügyünk további fejlődésére s melyeknek mihamarábbi megoldása égető szükség. — S hogy a fent említett bajok még mindig nyílt sebét képezik népoktatásügyünknek s azok végleges, a tanítványok anyagi helyzetének javítása szempontjából való megoldása oly sokáig késik, nem annyira a magas kormány, mint inkább azon nyomasztó és szerencsétlen pénzügyi állapotban keresendő, melyben nemcsak mi, hanem Európa összes államai szenvednek.

Éppen ezért nagy tájékozatlanságra s kissé megfontolatlanúságra mutat azoknak panasza, kik az intéző körökben keresik a mulasztást.

Reánk is illik Eduard Sach-nak a német népnevelés jeles írójának ama mondása: „hogy míg az állam a militarismusra milliőkat ad, addig a népnevelésre koldus leves jut.”

Mindezek daczára, ha meggondoljuk, hogy a 60-as években a népoktatásügy csaknem teljesen szervezetlen állapotban volt s hogy 1866. előtt — mint Swarz Gyula írja — legalább 5 ezer község volt, melyben sem hitfelekezet, sem magán vállalkozó semmiféle iskolát nem állított, mondom, ha mindezeket elgondoljuk, népoktatásügyünk jelen állapotáról csak elismerőleg nyilatkozhatunk s az intéző körök férfiai előtt tisztelettel meghajlunk.

A miniszter ur által kiadott évi jelentések — mint említém — hiú képét adják népoktatásügyünk örvendős emelkedésének s némileg világot vetnek azon munkálkodásra, melyet a népoktatás a nemzet értelmi és erkölcsi világának művelése körül véghezvisznek; de hogy hazafiság tekintetében mit művelnek és hogy mennyire sikerült tapintatos működésüknek az idegen ajku nemzetiségűek közt a magyar hazafias szellemet terjeszteniök, arról számot nem adnak s nem is adhatnak.

Ezen hazafias szellemnek az 1890-iki népszámlálás lesz a hőmérője.

Az 1879. évi XVIII. t. cikk, — mint tudjuk, — a magyar nyelvet kötelező tantárggyá tette minden népoktatásban, tekintet nélkül arra, hogy az felekezeti, község vagy egyéb. — De egyszersmint kimondta azt is, hogy; az említett törvénynek távolról sem az az intentioja, hogy az idegen ajku nemzetiségek erővel magyarrá tévessenek, hanem csak az, hogy minden honpolgárnak lehetővé tételék, hogy az állam nyelvét megtanulhassa.

És miután ily törvény alkotására polygott államban az államalkotó nemzetnek teljesen joga van, a törvényben kimutatott intentio megtámadhatlan.

Minthogy pedig nálunk az elemi oktatásügy nemcsak művelődési, hanem hazafiasági tényező is, népoktatásügyünknek egy pereze sem lenne szabad szem elől téveszteniök azt, hogy azon elemi ismeretek kapesán, melyeket a zsege ifjuság elméjébe csepegtetnek — szívökbe a hazafiasan magyar érzelmeket is be kell plántálniök.

Épen azért felekezeti tanítóink vigyázzanak s ne ragadtassák el magukat, bolmi mellékezőkat hajhászó s kifelé gravitáló elégedetlenség izgatásai által; ne felejtkezzenek meg azon nemes és fontos kultur misszióról, melyet hivatva vannak tenni a magyar államban s melyet a magyar állam töltik teljes joggal el is vár. Működésükben a hazafiság veres fonalként húzódjék végig, hogy így a nevelésükre bizott ifju nemzedék hazafias érzelmekben megerősödjék s nyelvünkkel elsajátítva magyarokul tanulja meg is szeretni a hazát.

Minden felekezeti, nemzetiségi vagy egyéb érdeknek s a magyar állam eszme rovására való előtérbe toléása, a hazafiatlanság gyanuját vonja maga után. Az ily irányban működő tanítók, mint hűtlen sáfárok, s mint az ifjuság megrontói a törvény szigorával fognának sújtatni.

Magyarország alkotmánya alatt élő idegen ajku nemzetiségek állampolgári jogai esorbitlanul fenállanak s mind addig, míg azok épségben tartatnak s míg erőszakoskodásra nem ragadtatjuk magunkat, minőket Oroszország századok óta produkál s ujabban Németország kezd gyakorolni, a magyar hazafiság s a magyar nemzetiség erősítésére, teljes jogunk van.

Nem vádként szólnak soraim, mert meg vagyok győződve, hogy felekezeti tanítóink működését a hazafias szelleme lengi át s a magyar állam eszméje, mint kimagasló ezél lobog szemeik előtt. Soraim csak figyelmeztetések kívánnak lenni, nehogy az 1890-iki népszámlálás a hazafiság érzetében megcsappanva találja a felekezeti népoktatást.

Mert a hazafiság hiánya e hazában még a megélhetésre is képtelenné kell tennie mindenkit, mondja Horváth Gyula „Particularismus“-ában.

Már az 1880-iki népszámlálás is fontos adatokat szolgáltatott e tekintetben, mennyivel érdekesebb lesz az 1890-iki, mikor majdnem 10 év óta foly iskoláinkban a magyar nyelv kötelező tanítása.

Az állami iskolákban működő tanítók pedig teljes odaadással, egy magasabb, eszményibb ezél után törekvő buzgalommal igyekezzenek a külön nemzetiségű gyermekek közt a hazafiság szellemét erőssé tenni; hassanak oda, hogy azok, mint egy közös anyának édes fiai, egymást megszeretve, megbecsülve s tisztelve egygyé forrjanak Magyarország szeretetében.

Éber szemmel örködjének, nehogy tanítványaik szívében — bár észrevétlenül is — a vallási vagy faji gyűlöletnek vagy szeretetlenségnek hydrája fészkelje be magát. Sőt inkább óvatos és tapintatos kezekkel munkálkodjanak arra, hogy tanítványaik egymást testvéri szeretettel ölelje, minden szép, jó és igaz dologban előhaladjanak.

A nemzet teljes bizalommal és megnyugvással tette le kezűnké az ifju nemzedék nevelését, igyekezzünk ezen nagy horderejű feladatnak teljes mértékben megfelelni.

Jovian Antal.

IRODALOM.

A „Házi Közlöny“ második száma is megjelent, gondos, figyelmes szerkesztésben. Minden során meglátászik, hogy szakavatott toll vezeti a lap szerkesztését és hogy az igazán házagpótló minden családban, a melyet a legjobb lélekkel ajánlunk. Czikkei a fővárosi lapok előtt is feltűnést keltenek és nem egy reprodukált már belőle mutatványt. A második szám méltán sorakozik az elsőhöz tartalmas, magvas dolgaival, szép a szöveghez alkalmazott képeivel és csinos kiállításával együtt. A lap mindent felölle, a mit az egészségügy, közgazdaság rejt magában s behatóan foglalkozik az újabb tapasztalatokkal, tanulmányokkal és hasznos tudnivalókkal. E számban különösen érdekes közlemény, mely a nagy reklam mellett közforgalomban lévő, de szédélvessé árult gyógyszeréről a leplet lehuzza. Minden további helyett beszéljen a tartalom. Eredeti cikkek: 1. Üdvözlés a „Házi Közlöny“-höz. A meghülésről. A saccharin. Téli főzéléink. A konyhadények veszedelme. A jég a háztartásban. A gazdának egy félreismert barátja. A méhésztéli teendői. Ismertető közlemények: „Excelsior“ kukoriczamorzó gép. Borotváló készülék önhasználatra. Szabadalmazott biztonsági készülék. Hasznos tudnivalók: A hideg víz ártalmassága. Kitűnő esemésgyűjtemény. Hogyan ismerhetjük fel a fuchsint. Valami a tyukszemről. A vajnak más anyagokból való készítése. Tapasztalatok és találmányok: Kitűnő hajkenőcs. Szerény észrevételek a puder használatához. A lábbeliek vizállóvá tétele: a) Schwed-kenőcs. b) Kaesukfirras. Kozma-mentes törköly-pálinka főzése. A meleg víz befolyása a tejelésre. Közgazdasági hírek: Intő tábla. „En, Csillag Anna“. „Bloch galandférge“. Brandt Richard pilulái. Álhított disznók. Közlevezés: „Fagyos bor kezelése.“ A besavanyított káposzta virágosodása. Szerkesztői közlemények: a) Iparügyi kérdésekben. b) Közhasznú kérdésekben. c) Egészségügyi kérdésekben. A „Házi Közlöny“ megjelenik Aradon minden hó 5. és 20-án. Ára egy évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr, negyedévre 75 kr. Szerkesztő Záray Ödön, kiadja Gyulai István.

VEGYES HIREK.

— **Dr. Magyarai Károly**, m. főorvost, több városi egylet közszeretében álló elnökét, névnapja alkalmából a legszívélyesebben üdvözölték tisztelői: többek között a kisegítő pénztár egylet választmányi gyűlésén dr. Kovács Ödön vál. tag, a töle megszokott kézzelölással fejtezte ki az egylet tagjai nevében a derék elnök iránti bizalmát.

— **Megsebzett vadkan.** A multheti egyik vaddisznó-vadászat alkalmával egy orbói oláh puszkás nagyon közelről megsebzett egy hatalmas agyaru vadkant, annyira, hogy ez elbukott, majd felkelt s nagy nehezen vonszolta magát odább, ily alélt állapotban húzódott Dezső Zsigmond erdősz felé, kitől újabb lövést kapott. Mindezek daczára a késő este foganatosított nyomozás eredménytelen maradt. Másnap újra keresték, — de hihetőleg a friss havazás eltemette az elvérzett vadat.

— **Félévi vizsgák.** A Bethlen-főiskola elemi osztályaiban a félévi vizsgák a következő napokon tartatnak: Febr. 2-án, d. e. 9—12 óráig a IV-ik elemi osztály, ugyancsak 2-án d. u. 2—4 óráig az I-ső elemi osztály; febr. 3-án d. e. 9—12 óráig a III-ik elemi osztály, d. u. 2—4 óráig a II-ik elemi osztály. — A vizsgák nyilvánosak lesznek s így azokon bárki megjelenhetik.

— **Fakultálás.** Barabás Sámuel kitűnőleg képesített papjelöltet és a Bethlen-főiskola IV. elemi osztálya vezetőjét Szász Domokos ref. püspök, mint dr. Bartók György helybeli

ref. lelkész segédét, fakultálta, illetőleg, — mint nagyenyedi segédpapott a szakramentumok kiszolgáltatására és mindenféle papi teendő végzésére felhatalmazta.

— **Tűzoltó bál.** A helybeli tűzoltó-egylet által rendezett február 4-én tartandó táncestély, mint az első jelekből már előre is látható, igen népesnek ígérkezik, hisz a mellett, hogy a közelebről oly változatos műsorral rendezett estély a közönséget elbájolta, a parancsnokság és rendező bizottság, a bál sikere érdekében minden lehetőt elkövet. A bál-anyaai tiszte ügyvéd Müller Mihályné ö nagyságát, köztisztelet és szeretetben álló urhölgyet, védnökökül Erőss István és Scheidel József urakat volt szerencsénk megnyerni, kik más téren is, de különösen ezen egylet érdekében tett áldozatkész-ségokről ismeretesek. Nem mulasztathatjuk el különös partfogásába ajánlani a nagyérdemű közönségnek, ezen derék és tevékeny egyletet, melynek, hogy nemes hivatásának hova tovább minél jobban megfelelhessen, még sok és költséges szerelvényekre van szüksége.

— **Felhívás.** Mindazok, kik, — a legfigyelmesebb összeírás daczára is véletlenül a tűzoltó bálra meghívott nem kaptak s arra igényt tartanak, sziveskedjenek a parancsnokság bármelyik tagjánál jelentkezni!

— **Polgári Lajos** megyei tiszviselő családját újlag súlyos családi vesztés érte. Az ifju szülők alig egy hóval ezelőtt (decz. 18-án) temették el Lajos nevű 3 éves kis fíjokát s folyó január hó 28-án a friss családi sir újlag megújult s Jenő nevű 10 hónapos egytlen fiacskájukat is setét kebelébe zárta. A gyászoló ifju szülők most már szőlő szép reményeik elmulatásiradják. Midőn ezen vesztéséget fájdalom részvétel közöljük, egyszersmind a mélyen levert szülőknek Istentől a vigasztalás kegyelmét ohajtuk.

— **Jágóczy Péterfi József** miniszteri biztos, ki a hazai ipar fejlesztése érdekében irodalmi téren élő szóval is jelentékeny munkásságot fejtett ki, s kire gróf Zichy Jenővel tett országos körutja óta olvasóink közül sokan emlékezhetnek, sajnos baleset következtében vesztette el életét 63 éves korában. A budai gőzsziklóról a mélységbe zuhant s halálos sérüléseket szenvedett.

— **Öngyilkosság.** Balázsfalvi kereskedő Dániel Istvánnak a nagypiacozon levő fióküzletében alkalmazott kereskedő tanoncz kolozsvári illetőségi, 16 éves életkorú Hinléder Gyula kolozsvári Hinléder K. nyugalmazott m. kir. pénzügyőri biztos fia tegnap déli 1 óra tájt a fióküzlet helyiségében, — az üzletvezető rövid távollétét felhasználva s a bolt ajtót bezárva egy hatlóvetű forgó pisztollyal magát agyba lötte, a visszatérő üzletvezető már csak hullát talált a padlaton vérben fekvő. — Az öngyilkosság oka ismeretlen, azonban a nálla talált levelekből ezen gyermeknek, valamely szerelmi bánata észleltetett. — A hullát eltemetése folyó hó 22-én történt meg a táviratilag értesített szerencsétlen apa jelenlétében. — Balázsfalván, 1888. január 21. Teljes tisztelettel A polzán szolgabíró.

— **Megtámadás.** Alsóorbói Tatár Juont, a mint január 25-iki enyedi vásárról hazamenett a „Czifra“-ba betért, diódi Sztán Sofron két borozó társával együtt tettelegesen bántalmazni kezdte. A fogadós valahogy lecsitította őket, de ekkor a garázdálkodók boszujokban a fogadó ablakait betörték s az országuton lesbe állottak. A semmi roszat nem sejtő Tatár Juonnak utját állották, a földre teperték s egy karóval jobb szárkapocs csontját eltörték. A sérült másnap panaszt emelt a nagyenyedi járásbírósnál.

— **Megható emlékünnepe** folyt le folyó hó 21-én Zabolán. A rikanbéli honvédegylet ünnepelte meg gróf Miksa Kelemennek, a Hadrzebenben elhunyt Mátyás-huszárezredesnek emlékét. A rom. kath. templomban isteni tisztelet volt melyen Csibi Tamás és Zomora Daniel plébánosok végeztek a gyászszertartást. Majd Zomora Dániel tartott hatásos, hazafias szellemű beszédet, mely után a kézdi-vásárlói tanítók dalárdája énekelt összevágó szép dalokat. Innen a g. Mikes-család sirboltjához vonult az ünneplő közönség, hol Kovács István ref. lelkész tartott megható emlékbeszédet. Gyárfás Lajos a rikanbéli honvédegylet nevében megkoszoruzta a sirboltot s a közönség a „Szózat“ elénklése után ünneplés hangulatban oszolt szét. A szép emlékünnepe lakoma zárta be, melyet Gyárfás Lajos adott a jelenvolt hivatalos személyek tiszteletére.

— **Az országgyűlés** megkezdte az ideai költségvetés tárgyalását, mely rendszeren alkalomul szolgál a tárgyalás csak igen távoli kapcsolatban álló ügyek szóba hozatalára. Melzt erdélyrészi szász képviselő a szászok durrög magatartását igyekezett értelmezni, mire Tisztától érdekes feleletet kapott, miben a többek közt az is benne van, hogyha a szászok nem akarnak külön szász pártot tartani, minek értelme nincs, hanem őszintén felkarolják az állam-eszmét s a külföldet ferde értesítésekkel nem ingerlik a magyar állam ellen, mindazon kedvezményekre számíthatnak, melyeket a kormánynak megadai jogában áll.

— **Üzenet a sir széléről.** A szerencsétlen Eugenia eszászárának nagy kellemetlensége volt: Még saját rokonai s bár öntudatlanul ellene törnek. A minap Vivoua herczegnő, a császárné huga, halálós ágyán a következő sorokat írta neki: „Kedves Eugeniám! Nehány óra mulva látni fogom Lajosodat. Ne félj, nem fogom elárulni, hogy mily elhagyottak és nyomorultak érzed magadat, mert ez őt nagyon bánatá. Csak azt az egyet fogom megmondani neki, hogy nemsokára — te is követed őt.“ Mint mondják a császárné, mióta e sorokat megkapta, folytonosan lázban van és nem tud aludni.

— **Jókai Mór** „Lélek idomár“ cím alatt 5 kötetes regényt kezdett meg a „Nemzeti“ tárczájában, mely egyidejűleg, mint fordításban a P. Lloydban is megjelenik. A regény meséje a Ráday kormánybiztos által üldözöbe vett s megszüntetett szegedi rablóvilágból van véve s az érdek feszítő jelenetek Jókai szingazdag tollával vannak ecsetelve.

— **Nyilvános számadás.** A nagyenyedi önkéntes tűzoltóegyesület által folyó év és hó 7-én rendezett mulatság alkalmával volt összes bevétel 52 frt 80 kr, kiadás 38 frt 90 kr, s így maradt a jótékonyozásra 43 forint 90 krajczár, mely összeghez szives felülfizetésekkel járultak: Müller Mihály 2 frt. Ifj. Gáspár János 1 frt 50 kr. Pogány János 1 frt 30 kr. Kovács Gyula, Papp Gyula, Tóth Miklós, Erőss István, Benedek Gábor 1—1 frt. Orgonás Zsigmond, Monokli, Szűcs Sándor, dr. Magyar Károly, Barabás Károly, Keresztes Pál, Ujvári Imre, Máthé István, Munkácsi Zsigmond, Tökés Imre, Török Bertalan, Vajda Péter, Horváth József és Sebestyén Sándor 50—50 kr. Czeller Eduárd 20 kr, Viktor 10 kr. A felülfizetések összege 16 frt 80 kr, mely összeget, hálás köszönettel, nyilvánosan nyugtázt. Nagyenyed, 1888. január 22-én. A parancsnokság megbízásából **S e b e s t y é n S á n d o r**, h. segédtitkár.

— **Nyilvános számadás.** A nagyenyedi szegénysorsu tanulókat segélyező körnek 1888. évi január hó 21-én tartott „Gyermekbálja“ alkalmával felülfizetésekkel és adományokkal a bál jövedelmének szaporításához a következők járultak: Mélt. Baró Kemény Lászlóné, „Lady Patronessze“ 100 frttal, Orgonás Zsigmond honvéd őrnagy 2 frt 20 kr. Müller Mihályné, Török Bertalané, Szilágyi Farkas, Graef és Veres Miklós, Munkácsi Zsigmond 2—2 frt. Barabás Károly 1 frt 60 kr. s—r. 1 frt 50 kr. Atzél Béla 1 frt 20 kr. Nagy Mózes 1 frt 20 kr. Kovács Gyulané, Málnási Károly, Simalya Károly, Ungár Gyula, Ince István, Henzely József, Tüzes Árpád, Máthé István, Bőjte Zsigmond, Grün Sámuel, Polgári György 1—1 frt. Nagy Andorné 80 kr. Papp Gyula, Kovács József 60—60 kr. Kanabé Ferencz, ifj. Winkler János 50—50 krral. Feich Mihályné, Harmath Miklós 40—40 krral. Özv. Grünfeld Leopoldné, Ferencz Sámuel, Kolár hadnagy, Opra főhadnagy, Galgóczi Endre, Tangel József 20—20 krral. — Összes bevétel 227 frt 80 kr. Kiadás 116 frt 82 kr. Tiszta jövedelem 110 frt 98 kr. — Fogadják a nemeslelkű felülfizetők, adakozók és buzgó pártolók a segélyző kör kiváló köszönetét. Megbizásból közli — Nagyenyeden, 1888. évi január hó 27-én. — **N a g y M ó z e s**, titkár-pénztáros

— **Nyilvános nyugtázás és köszönet.** Alvinczen, 1888. év január hó 21-én az alvinczi községi óvoda javára rendezett táncvizsgálat alkalmával felülfizetni szivesek voltak a következő urak és hölgyek u. m. Glück Mórné, Telegi József, id. Kovács Károly, özv. Székely Samuné, özv. Andrásné 1—1 frt. Finna, Ifj. Péterffy László, Deák György, Tankó József, Lederer 50—50 kr. ifj. Kovács Károly 21 kr. Ismeretlen 20 kr. Tischer, Zsigmond Ferencz, Leiszter Mihály, Idegen 10—10 kr. Heltner Frigyes 50 kr. Összes bevétel volt 57 frt 31 kr. Kiadás volt 27 frt 31 kr. Maradt tiszta jövedelem 30 frt. Fogadják úgy a szives felülfizetők, mint a rendező bizottság az óvoda egyesület hálás köszönetét. — Alvincz, 1888. január hó 26-án **S z é k e l y L e h e l**, óvoda egyesületi titkár.

— **A „The Gresham“ életbiztosító társaság Londonban.** Előttünk fekszik ezen életbiztosító társaságnak 1887. június 30-án befejezett 39-ik üzleti jelentése, mely az 1887. november 29-én tartott rendes közgyűlésen a részvényesek elé tertzestetett, melyből a következő főmomentumokat vesszük át. A lefolyt év eredménye rendkívül kedvező volt. Ennek folyama alatt 6124 biztosítási ajánlat nyújtott be 58,038,225 frank értékben s ebből 5448 ajánlat 48,901,000 frank biztosítási összeg fogadott el, melyekről a megfelelő mennyiségű kötvények ki is állítottak. A jutalék bevétel, a visszbiztosítókra kiadott összeg levonásával, 14,779,357-61 frankra rugott, melyben az első biztosítási év 1,735,753-44 frank jutaléka is befoglaltatik. A mérleg kamatszámolása 3,899,035-52 frankra rugott s a jutalékbevételek hozzáadásával a társaság évi bevételét 18,078,393-10 frankra emelte. Az év folyama alatt a társaság által kifizetésre utalványozott életbiztosítási kötvény követelések 7,038,706-46 frankra rugtak. A kiházasítási és vegyes biztosítási szerződések, stb. követeléseit, melyek határideje lejárt, 2,597,392-29 frankot tett ki. Kötvények visszavásárlására 1,092,257-71 frank adatott ki. A biztosítási és járadék-alap 3,350,230-10 frankkal emelkedett. A követelések főösszege az üzlet végén 97,872,236-56 frankra rugott. Tőkebefektetések: 207,523-95 frank az angol kormánytól értékesítve, 1,220,697-92 frank az indiai és telepítvényi kormányoknál biztonságban, 15,049,988-54 frank idegen államértékekben, 2,609,700-73 frank vasutársaságok, elsőbbségi és kötvényekben, 38,837,238-64 frank vasuti és más adóselevekben, 16,008,956-87 frank háztulajdonokban, melyek között Bécsben és Budapesten is vannak a társulatnak háza 9,023,158-03 frank jelzálogban és különféle értékben 14,914,971-88 frank.

KÖZGAZDASÁG.

A szőlő zöld ojtása.

A szőlő zöld ojtása és szemzéséről M ó r á g y i István, a nagyenyedi m. kir. vinczellérskola igazgatója kimerítő jelentést terjesztett a földmivelési miniszterium elé, mely gyakorlati jelentésből közöljük a következőket:

A szőlőszettünk jövője iránt érdeklődő közönség figyelmét bizonyára nem kerülte ki ama kellemetlen hír, hogy úgy Franciaországban, mint nálunk is az amerikai alanyokra ojtott két és több éves tőkénk nagy mértékben pusztulásnak indulnak s ezzel ama reménységünk, hogy a direkt termő amerikai fajoknál hasonlíthatatlanul becsesebb fajainkat ellentálló alanyokra oltva fentarthatjuk, nagyon kétségessé tétetett.

A pusztulás okára nézve többféle vélemény uralkodik, nevezetesen az egyik azt tartja, hogy a fásajtások nem

mindenttt forrván be kellőleg, a nyitva maradt hasadékokon az ellenállási tényezők — meleg, nedvesség, levegő és penészgombák — behatolván, a szőlőtő sejtszövetéit megtámadják s annak rothadását, fenésedését idézik elő. Egy másik nézet szerint a baj oka a szőlő bőlszejteinek nemesítés alkalmával összegyűrtelésében lenne keresendő s végül egy tekintélyes szakemberünk véleménye szerint a pusztulás oka az európai és amerikai fajok egymástól igen eltérő sejtszövetében keresendő, melynél fogva az ép úgy, mint egyéb egymástól távolabb eső gyümölcsfajok egymásra való ojtásánál, a nemes gally az alanyra reá vastagodik és elzárja a nedvkeringés menetét s ennél fogva elpusztulni kénytelen.

A jelzett nemesítések pusztulását előidéző igen kellemetlen bajt mellőzendők — térünk át az amerikai szőlők zöld ojtása és szemzésére, mert elsőnél a még gyenge zöld hajtások beojtása — utóbbinál pedig az alany csupán csak héjának igen gyenge megsértése által eszközölt nemesítési módok segítségével remélhetjük, hogy a fásajtásnál sokkal biztosabb, tartósabb tőkét nyerendünk.

Maga a zöld oltás lényegében ugyan igen egyszerű, mindazonáltal ha sikerrel akarunk oltani, a következőket kell figyelembe venni.

Mindenekelőtt tudni kell, hogy a zöld oltás legal- kalmassabb ideje május hó második felétől június hó végéig terjed, vagyis ugyiszólván a szőlő legerőteljesebb nedvkeringési, tenyészeti idejére esik. Ezentul a zöld oltás sikere az idő előhaladtával aránylag mindig bizonytalanabbá válik.

Zöld oltásra alkalmas nemes gally és alany megválasztására is gondot kell fordítani, mert az oltás csak úgy leendő sikeres, ha úgy a gally, mint az alany egyenlő minőségű ruganyos, hajlításnál már nem könnyen törrik, de azért még sem fás állomány, azaz nem fehérbéltű. Ezenkívül a gally az alanyval egyenlő vastagságu legyen, utóbbi azonban csekélylivel vastagabb is lehet.

Ezen kezdetben több gondot s figyelmet igénylő megválasztás, több gyakorlat után tanítás és egyszerű tekintéssel megállapítható leendő.

Mielőtt a zöld oltáshoz fogunk, szükséges, hogy a jelzett minőségű gallyakat magunknak beszerezzük s azokat levélzárak és honaljhejtásaik meghagyásával, leveleiktől megtisztítva, a gallyakat alsó végükig 1—2 ujjnyi magasságig vízzel töltött cseberben, pinczébe helyezzük. Tulsok gallyat, vagyis többet, mint a mennyit egy fél nap alatt beolthatunk, ne szedjük, mert ez az oltás sikerét kockáztathatná.

Mielőtt már most az oltáshoz fogunk, fel kell még magunkat szerelni a szükséges eszközökkel: egy jó éles oltókéssel, 6 os számú erős kötőpamutal, az oltógallyakat tartalmazó, harmadrésznnyire vízzel töltött fazékkal s végül egy kis alacsony fejszéssel, a melyen ülve az oltás munkáját kényelemmel végezhetjük.

Az ojtáshoz fogunk, mindenekelőtt a vad alany hajtásait kell ojtáshoz elkészítenünk, a mi abban áll, hogy a beojtásra alkalmatlan vékony hajtásokat, nemkülönben a feleslegeseket 5—6 legerőteljesebb hajtás kivételével eltávolítjuk, a meghagyott hajtásokról a leveleket leszedjük s a hajtásokat az ojtásra alkalmas helyen körülbelül 80—100—120 cm. magasságban egy bütyök felett 4—5 cm. re vízszintesen bekuritjuk.

Ezen munkát, hogy oltókésünket ne rontsuk ezélszerű egy közönséges késsel eszközölni. Az alanyok illetően elkészítése után a beoltandó nemes gallyak elkészítéséhez látunk mi akként történik, hogy a nemes gallyat az alany vastagsága és állományához mérten, alkalmas helyen, a bütyköt majdnem felezve, keresztülvágjuk, azután pedig minél hosszabb izet hagyva, szem felett levágjuk.

Ennek megtörtéttével a gallyat balkezünkbe a mutató és hüvelykujj közö véve, vízszintes helyzetbe hozzuk és pedig úgy, hogy az alsó szem feléle nézzen, midőn is jobb kezünkkel a kést a gallyhoz helyezve, húzott vágással a szemet egy darab bütyökkel együtt lemetszük. Ezután a gallyat ellenkező felére fordítva, ép ily módon úgy vágjuk el, hogy általa a nemes gally végén egy szép, minden oldalról lehetőleg egyenlő rövid ék keletkezzék, melynek végén a bütyök válaszfalából egy kis részecske rajta maradjon.

El lévén készítve az ék, az alanyt közösen éles késsel behasítjuk, ügyelvén arra, hogy a hasítás épen a bütyök középre, de azontul semmi szín alatt ne haladjon, mit az által értünk el, ha a bütyökhöz közeledve a hasítást nem a kés lefelé való nyomásával, hanem vízszintes irányban fűrészeléssel hasonló vágásokkal végezzük.

Az éknek hasítékba való tolasánál mindkét kéznek együtt kell működnie és pedig a bal mutató- és hüvelykujjal az alanyt a bütyöknél megfogván, szabályozzuk az ék hasítékba való egyenletes letolását és a hasíték végére is nyomást gyakorolván, megóvjuk a hasíték kellenél mélyebbre való repedését, míg ugyanakkor a jobb kéz csupán csak a gally hasítékba való tolasát végzi. Midőn a balkez bütyök lapjára való nyomás által a továbbhasadást megakadályoztuk s a gallyat enyhe nyomással jól a hasítékba nyomtuk, az alanyt a betett gallyal együtt kezünk közül lassan kibocsátjuk s kezünkbe véve egy szál, már előre körülbelül 35 cm-re eldarabolt pamutot, az ojtás bekötéséhez fogunk.

Nyomatott Wokál János gyorssajtóján Nagyenyeden, 1888.

A bekötés módja lényeges befolyást gyakorolván az ojtás további könnyű kezelhetésére. igen praktikusán a következőképen végeztetik.

Ugyanis egy szál pamutot a bal és jobb kéz mutató és hüvelykujj közö vesszük s azt a szemben levő ojtáshoz úgy helyezzük el, hogy a pamut az alany vég-lapjától lefelé körülbelül 2 cm-re álljon s a pamut rövidebb körülbelül 10—12 cm. hosszú része az oltástól jobbra és a többi a balra essék. A pamut így a balkez mutató és hüvelykujjával a nemesítéshez fogatván, a jobb kéz a pamut rövidebb végét ellenkezőleg mint esavarni szoktuk, balról jobbra csavarja a pamutot és pedig meglehetősen szorosan és sűrűn egymás mellett 3—4-szer az oltás körül. Ennek befejezte után átadja a még megmaradt részt a bal kéznek, mely azt az ojtványhoz szoritván, a megsza- badult jobb kéz előbb a netán kissé felcsuszott nemes gallyat nyomja lefelé, azután pedig a hosszabb pamutot párszor a jobb kéz mutató ujjára csavarva, mint rendez- sen szoktuk, az ojtás körül tekergeti: olyformán, hogy felül a pamutesavarulatok; hol még a nemes gally vág- lapja nem kezdődik, egymástól távolabb, az érintkező véglapoknál pedig, sőt valamivel az előtt, egész sűrűen érjék egymást a pamutesavarulatok.

(Vége követk.)

Gazdasági apróságok.

* **Légmentesen záró dugaszok.** A legfiomabb parafa-dugaszok is lyukacsosak s ennél fogva az üvegekben levő folyadékok elpárolgását nem akadályozhatják meg egészen. Hogy a dugaszok az üvegeket egészen légmen- tesen zárják, áztassuk azokat 12 óráig fél liter vízben, a melyben előbb 15 gr. jó enyvet vagy gelatint és 35 gr. glicerint feloldunk s 36 R. fokra felmelegítünk.

* **Kreozot a tuberkulózis ellenszere.** Dr. Sommerbrodt (boroszlói) orvos és tanár a „Berliner Wochenchrift“ 48. számában oda nyilatkozik, hogy az emberi szervezetbe s nevezetesen a sejt és szövethedvbe vitt kreozot a tuberkulus bacillusainak tenyész- anyagát annyira elváltoztatja, hogy a jelenlévő gombák tovább tenyészni nem képesek és elpusztulnak. — 1 per mille kreozot tartalmú oldat elégséges e hatás elérésére s a kísérletek, melyeket emberekkel tettek, el nem vitatható eredményekkel jártak. Az emberi szervezet 0-75 gramm napi adagot bír el ártalom nélkül e szerből. Az érdekes és az emberiségre nézve oly nagy jótéteményt ígérő kísérleteket most folytatják, sőt a kísérleteket állatokra is kiterjesztik.

Felelős szerkesztőség:

DR. MAGYARI KÁROLY
SZILAGYI FARKAS — **TÖRÖK BERTALAN**
Kiadó-tulajdonos **WOKÁL JÁNOS**

Sz. 5071—1887.

tkvi.

Árverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbíróság, mint telekkönyvi hatóság köz- hírré teszi, hogy Patitzia Rubin gyulafehérvári lakos végrehajtató 50 frt tőke ennek 1884. évi október 30-tól járó 6% kamata 18 frt 45 kr költ- ségkötvetelésének kielégítése végett végrehajtást szenvedő Pintye Joon ellen s illetve a királyi táblai 5071. szám rendelet folytán a társ- birtokosok Popa Kuliza a Diakuluz és Krisán Tyrillánuak a M.-Szt.- imrei 44. sz. telekjegyzőkönyvben A+ 1 rend 78 és 81 helyrajzi szám alatt foglalt fekvőségei 365 frt megállapított kikiáltási árban M.-Szt.- Imre község előljárási helyiségében.

1888. évi február hó 20-án délelőtt 9 órakor tartandó nyilvános árverésen kikiáltási árban alol is eladtnak.

Venni szándékozók kötelesek a kikiáltási ár 10%-át kész- pénzben, vagy pedig az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított oradékképesnek nyilvánított értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni. A kir. kincstár kivételével.

A vételart pedig vásárló az árverés jogerőre jutása után 30 nap alatt köteles a feltételekben megnevezett kir. adó, mint letéti hivatalhoz letétni.

Különben az árverés megállapított feltételei alóirt telekkönyvi hatóságnál a hivatalos órák alatt és M.-Szt.-Imre község előljárása- nál megtekinthetők.

A kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatóságtól.

Nagyenyeden, 1887. november 13.

Szentpali,
kir. aljbíró.

Szám 59—1888.

közig.

Pályázati hirdetmény.

Alsófehérmegye magyarigeni szolgál- bírói járásba bekebelezett **SÁRDI körjegyzői állomás**, a melyhez **Umpolyicza** tartozik, elhalálozás folytán üresedésbe jövén, betöltése czéljából, melylyel **470** forint évi fizetés van össze- kötve, **pályázat** hirdtetetik.

Fölhivom pályázni ohajtókat, hogy az 1883. évi I. t.-cz. 6. §-ában előirt okmányokkal felsze- relt folyamodványait folyó évi február hó 9-ig bezárólag alólrthoz adják be.

A választás **1. évi február 11-én d. e. 9** órakor fog megtartatni Sárdon a körjegyzői irodában.

Alsófehérmegye magyarigeni járás főszolga- bírójától

M a g y a r i g e n, 1888. január hó 10-én.

Köblös Miklós,
főszolgabíró.